
Na ruševinah prihodnosti ali konec nekega urbanističnega eksperimenta

Author(s): Kaliopa DIMITROVSKA

Source: *Urbani Izziv*, No. 14, INOVATIVNO MESTO (november 1990), pp. 42-44

Published by: Urbanistični inštitut Republike Slovenije

Stable URL: <https://www.jstor.org/stable/44179952>

Accessed: 24-09-2018 13:31 UTC

JSTOR is a not-for-profit service that helps scholars, researchers, and students discover, use, and build upon a wide range of content in a trusted digital archive. We use information technology and tools to increase productivity and facilitate new forms of scholarship. For more information about JSTOR, please contact support@jstor.org.

Your use of the JSTOR archive indicates your acceptance of the Terms & Conditions of Use, available at <https://about.jstor.org/terms>

This article is licensed under a Attribution 4.0 International (CC BY 4.0). To view a copy of this license, visit <https://creativecommons.org/licenses/by/4.0/>.

JSTOR

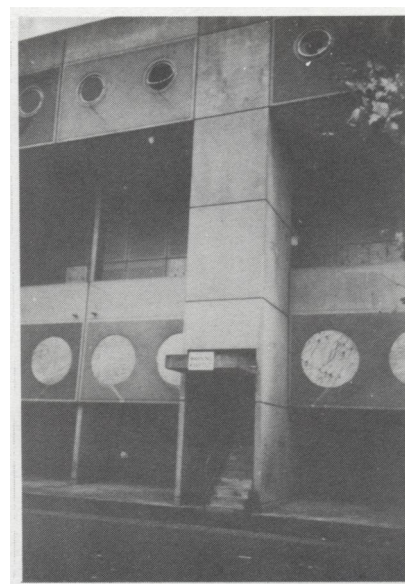
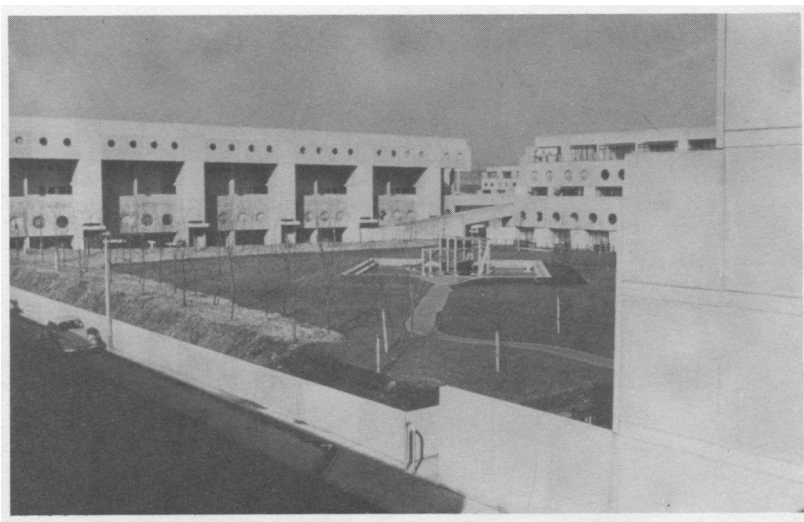
Urbanistični inštitut Republike Slovenije is collaborating with JSTOR to digitize, preserve and extend access to *Urbani Izziv*

Kaliopa DIMITROVSKA

Na ruševinah prihodnosti ali konec nekega urbanističnega eksperimenta

1. avgusta so začeli podirati Stirlingove stanovanjske bloke v Runcornu, novem mestu v bližini Liverpoola. Že nekoliko prej, v februarju 1989, so stanovalci v nabiralnikih našli obvestilo, da bo novi lastnik, stanovanjsko združenje Merseyside Improved Homes (MIH), porušilo naselje Soughgate z 1355 stanovanji in na tej lokaciji zgradilo 300 stanovanjskih hiš. Nič nenavadnega, bi lahko rekli, da se pregosto naseljena območja reurbanizirajo z zazidavami manjšega, bolj humanega merila, če ne bi šlo za zelo znan in strokovno priljubljen urbanistično-arhitektonski vzorec 70. let. Samo 15 let nazaj, se spomnim, so bile vse strokovne revije polne slik in skic Runcorna in večina nas je detajlno študirala zasnovano, ki je slonela na osnovnem urbanem vzorcu v obliki vzdignjenega, kvadratnega, zelenega trga, defi-

niranega s podolgovatimi stanovanjskimi bloki, postavljenimi v obliki črke "L", in s stanovanjsko, servisno ulico z dveh strani. Predvsem je bila zanimiva tipologija linearnih stanovanjskih objektov zgrajenih iz dvojnih dupleksov, zgornji z dostopom z galerijskega hodnika, ki je bil sestavni del posebno oblikovanega omrežja poti za pešce*; garažni prostori so bili v pritličju, dostopni s stanovanjske ceste; stanovanja v spodnjih dupleksih pa so imela neposredni dostop na vrt, ki se je nadaljeval v zeleni trg v višini 1. nadstropja. Stirlingov Runcorn je bil vzorec za sheme stanovanjskih sosesk tudi pri nas in zato je bilo za mene še bolj boleče, ko sem oktobra lani naletela na devastirano stanovanjsko okolje in žalostne hiše z okni brez pogleda. Takrat sem mislila, da gre za teh-

nološke pomanjkljivosti in da bodo objekte sanirali (podobno, kot Stirlingovo zgradbo historične fakultete v Cambridgu).

Zakaj je moral nekdanji, pa ne tako dolgo nazaj, slavjen urbanistični pristop končati tako žalostno? Kje so bile napake in čigave so bile?

Brian Hatton (Blueprint, september 1990) navaja več možnosti:

- zgrešenost lokacije Runcorna, kot planiranega novega mesta,
- zgrešenost urbanistično-arhitektonskega koncepta,
- slaba tehnologija in vzdrževanje in
- pomanjkljivo upravljanje.

Nova mesta se planirajo kot alternativa naraščajočih predmestij. Liverpool ni tako mesto. Že v 70. letih je zgubil 50% nekdanje populacije in v mestu samem je dovolj prostora za dve novi mesti velikosti Runcorna. To, kar je botrovalo nastanku Runcorna, so bile megalomanske planske ideje o razvoju metropolitanske osi Liverpool-Manchester, s standardom 1,5 avtomobila na gospodinjstvo. Ekonomska depresija, v kateri se nahaja danes severna Anglija, ni pripomogla k uresničitvi te ideje.

Veliko je bilo govora o podobnosti urbanistično - arhitektonske rešitve Runcorna. Največ kritik je bilo na račun pomanjkanja definirane urbanistične zgradbe in javnega prostora (Rodrigo Perez D'Arce, Lotus 36, 1982). Tako prostor okoli zelenih trgov ni zadostno definiran (kar je gotovo vpliv modernističnega koncepta), oziroma na dveh straneh je sklenjena fasada "zadnje" (privatne) strani stanovanjskih blokov, drugi dve strani tvorita "sprednji" (javni) fasadi, ki sta brezlični z izjemo koridorjev za pešce in poudarjenih vhodov. Pomanjkanje občutka javnega prostora, jasna delitev med privatnim in javnim, podkrepljena z visoko gostoto stanovanj, je daleč od uveljavljene sheme vrtnega mesta ali idealistične predmestne zazidave stanovanjskih hiš.

Pod kritiko stanovanlcev se je znašla tudi tehnologija objektov zgrajenih v

betonu in ojačani plastiki s pomanjkljivo izolacijo. Predvsem stroški ogrevanja so s časom tako naraščali (od 7,50 funtov na 20,50 tedensko) da niso bili sprejemljivi za večino družin. Tudi v vzdrževanju objektov je bilo veliko pomanjklivosti; za najmanjše popravilo je bilo treba čakati več let. Pešalo je tudi vzdrževanje javnih površin. Zaraščeni zeleni trgi so postali odlagališče odpadkov in razbite steklovine.

Stanovalci pa najbolj zamerijo pomanjklivost pri upravljanju prejšnjega lastnika, Development Corporation (DEVCO). Ko se je naselje že zaradi zgoraj omenjenih vzrokov začelo prazniti, so v prazna stanovanja začeli vseljevati ljudi s socialnimi problemi. Znano je, da ti ljudje, izolirani od družine (ki je ostala nekje v Liverpoolu), zapadejo v še večje težave, in tako se je začel socialni razkroj soseške (alkoholizem, mamila, prostitucija).

Intervjuji so pokazali, da stanovalci niso vzljubili in se niso integrirali/identificirali s ponujeno obliko stanovanjskega okolja. Ali, drugače rečeno, stanovalci Runcorna niso imeli potrebne urbane kulture za tako elitno oblikovano soseko. Sen povprečnega Angleža je hiša iz opeke s strmo streho, s posebno oblikovanim vhodom (porch) in z nekaj vrta, postavljena v gručasti zazidavi (Brookside - style closes, vzorec, imenovan po popularni večletni televizijski nadaljevanki). To pa je zelo daleč od ponujene oblike "visokega urbanizma" in high-techa.

Kakor koli že, dejstvo je, da je bil Southgate porušen zato, ker ni bil priljubljen med stanovalci, ker ni ponudil kvalitete, ki bi prenesla veliko gostoto stanovanja. Dejstvo je tudi, da je Southgate "padel" zato, ker ni bil na pravem mestu, ob pravi metropoli, kjer naj bi planirali in gradili nova mesta ... če sploh!

In kaj je to, kar bi bilo vredno razmisliti ob primeru ali, kot pravijo nekateri prebivalci, eksperimentu Southgate z našega zornega kota? Predvsem dve stvari. Prvič, ponovna

preveritev in študij vrste kvalitet, ki jih mora imeti gosto naseljeno območje več, da bo bolj ali enako atraktivno kot manj gosto naseljena območja. To zato, ker drugim dejavnikom navkljub še vedno ostane grenak priokus, da morda z implementiranim urbanističnim konceptom in z izbrano tipologijo objektov le ni bilo vse v najboljšem redu. In drugič, način upravljanja in vzdrževanja tako velikih sosesk, predvsem v spremenjenih razmerah gospodarjenja,

ker smo v bližini Ljubljane zgradili (Štepanjsko naselje, Fužine, Bjediceva-Šiška) in zastavili (Župančičeva jama) več takih sosesk. Zelo natančno spremljanje kvalitete vsakdanjega življenja v soseski in sprotno reagiranje na pojav deklinacije v kateri koli obliki je vsekakor ena od možnih poti k daljšemu in predvsem boljšemu življenju teh sosesk.

mag. Kaliopa Dimitrovska, dipl. inž. arh.,
Warwick

